

Pomen verske izkušnje v sodobnem svetu

The Importance of Religious Experience in Modern Times

Povzetek: V sodobni družbi prevladuje kriza odnosa. Posameznik in družba lahko mirno živita le v dialogu, kjer človek izkuša dostojanstvo D/drugega. Za sodobnega človeka je pomembno doživetje verske izkušnje, kjer izkuša bližino presežnega. Obstajajo bivanjski (eksistencialni) in filozofski razlogi, ki vodijo do spoznanja o presežnem. Posebno področje, kjer človek prihaja v stik z Bogom in živi svojo vero vanj, je resničnost medosebnih odnosov.

Ključne besede: verska izkušnja, vera, odnos, presežno, vera in razum.

Abstract: Modern society is dominated by a crisis of relationships. The individual and society can live peacefully only in dialogue, where individual experiences the dignity of the O/other. For the contemporary individual, it is important to have a religious experience where he or she experiences the closeness of the transcendent. There are existential and philosophical reasons that lead to the knowledge of the transcendent. Interpersonal relationships are a special area where one comes in contact with God and lives his or her faith in Him.

Keywords: religious experience, faith, relationship, transcendent, faith and reason.

1. UVOD

Francoski mislec Paul Virilio je pred skoraj tremi desetletji zapisal, da je človek v dobi razvoja informacijske tehnologije vedno bolj osamljen, izoliran in pasiven (1996, 33). Znane so stranpoti tehnološkega razvoja, kot so uničevalna moč atomske in jedrske energije, ozonska luknja idr., ki znižujejo kakovost človeškega življenja. V novejšem času je vsesplošna digitalizacija posegla še na intimno področje medčloveških odnosov in povsem preobrazila družbeno življenje. Z nastankom novih sredstev komunikacije v sodobnem

svetu ironično slabijo pristni medčloveški odnosi, ki se na medmrežju pogosto odražajo v brezosebni komunikaciji, nezaupanju in pomanjkanju čustvene bližine. Filozofi govorijo o krizi odnosa, ki vlada v današnji družbi (Petkovšek in Žalec 2022). Čeprav je tehnološki razvoj človeku na mnogih področjih olajšal življenje (medicina, gospodarstvo, komunikacija), postaja jasno, da tehnološki napredek sam po sebi ne more izpolniti človekovih pričakovanj po dobrem življenju. Kristjani smo prepričani, da človeku življenje lahko osmisli le vera, saj človek ne živi »samo od kruha«

(Mt 4,4), od kruha, ki mu ga prinaša družbeni napredek.

Vendar se poraja vprašanje, kako o veri v Boga spregovoriti v kulturi obilja, kjer se zdi, da ima človek vse, kar potrebuje. Kako sekulariziranemu človeku našega časa, ki je iz svoje zavesti odrinil božjo navzočnost in se, vsaj navidezno, zanaša le nase (Grmič in Rajhman 1978, 11), govoriti o Bogu? Sodobni človek se kljub samozadostnosti in ugodju sooča z bivanjsko praznino in občutkom negotovosti ter življenjski smisel išče v najrazličnejših duhovnih ponudbah. Na ta način se kaže kot iskalec smisla, bitje upanja (Grmič in Rajhman 1978, 7), ki hrepeni po spravi s seboj in komunikaciji z drugimi in Bogom (Rode 2009, 44). Potrebna je nova evangelizacija, ki oznanja Boga med nami, živega Boga, ki se daje izkusiti v človekovih iskanjih lepote, tolažbe, smisla in zlasti resničnosti medosebnih odnosov. Vera v Boga naj bo odgovor na človekovo hrepenenje po pravičnosti, usmiljenju, čistosti v srcu in miroljubnosti (Bohak in Krašovec 1979, 231), temeljnih kategorijah, ki jih kot razumno in čustveno bitje doživlja v odnosu do bližnjega.

SedANJI čas izziva teologijo k premisleku, kako naj ubesedi odnos med Bogom in človekom. Odgovoriti mora na temeljno vprašanje, kako lahko človek doživi božjo navzočnost in prepozna njegovo delovanje v svetu, ki ne živi več v tesni povezanosti z Bogom. Kako lahko človek danes pride do verske izkušnje?

1.1 OSAMLJENOST IN POMANJKANJE ŽIVLJENJSKEGA SMISLA V NAŠEM ČASU

Človek kot uporabnik in deležnik spletnih družbenih omrežij postaja žrtev ujetosti v strah in osamo. Brezosebna komunikacija, nezaupanje in pomanjkanje čustvene bližine zlasti mlade vodijo v naraščajočo osamljenost, zato nekateri govorijo o pojavu »digitalne osamljenosti« (Brennan 2021, 229). Poznamo moč digitalnih sredstev in razširjene zlorabe človeških odnosov na medmrežju v smeri sovražnosti, nasilja, kibernetških napadov in spletnih prevar (Vicini in Brazal 2015, 153).

Dikasterij za komunikacijo je 28. maja 2023 izdal pastoralno pismo z angleškim naslovom *Towards Full Presence*, v katerem je opozoril pred spletnim zapiranjem somišljenikov pred drugačnimi ter poudaril nevarnost tovrstne krepitve individualizma in širjenja nasilja (*Towards Full Presence*, 15–16), kar ima lahko tragične posledice. Pomenljivo je, da se v kulturi izobilja dogajajo samomori in (samo) uničevalne težnje (Juhant 2013, 336–337; Osredkar 2019, 658). Zakaj? Posredno gotovo zaradi izključitve Boga iz skupne in posameznikove zavesti (Juhant 2013, 344). Povedano drugače, človeka rešuje le ohranjanje vere oziroma ohranitev Boga v medčloveških odnosih (Ocvirk 2008, 71). Posameznik in družba se uresničuje ta le v dialogu, kjer človek izkuša dostojanstvo D/drugega. Tam, kjer človek drugega prepozna in je sam prepoznan v svoji enkratnosti, je možno živeti v miru. Le v veri je možno sočloveka prepoznati kot sveto in skrivnostno bitje, ki odseva presežno. Skladno z zgoraj zapisanimi vrsticami je preživetje družbe in človeka možno le z življenjem iz vere, zato je za sodobnega človeka pomembno doživetje verske izkušnje.

2. MOŽNOST VERSKE IZKUŠNJE

Človek postane vernik, ko sprejme moč verske izkušnje. Obstajajo bivanjski (eksistencialni) in filozofski razlogi, ki vodijo do spoznanja o presežnem. Posebno področje, kjer človek prihaja v stik z Bogom in živi svojo vero vanj, je resničnost medosebnih odnosov.

2.1. BIVANJSKI RAZLOGI

Človeka lahko k veri vodijo bivanjski razlogi. Ti izhajajo iz človekove narave in odgovarjajo tudi osnovnim občutjem sodobnega človeka. Govorimo o petih možnih poteh do izkustva svetega, ki rastejo iz temeljnega izkustva lastnega življenja in stvarstva (Rode 1979, 178–182).

Zavest o lastni rodovitnosti: Ob dožemanju podarjenosti življenja, ki se prenaša skozi

generacije, se rojeva intuicija o skrivnostni navzočnosti višje resničnosti, ki dopušča človekovo ustvarjalno moč, sposobnost oblikovanja lastne usode in posredovanje življenja. Gre za občutek odgovornosti in ponižne hvaležnosti ob podarjenosti življenja.

Izkustvo lastne osebe: Človek se zave nedoumljivosti svoje notranjosti, mišljenja in čustvovanja ter nastanka in minljivosti življenja, ki se začena s spočetjem in končuje s smrtjo. Ob dožemanju osebne svobode in lastne neponovljivosti se oblikuje vprašanje o smislu in namenu življenjskega poslanstva.

Občutek strahu in negotovosti: Človek ob doživljanju naravnih nesreč, bolezni in drugih zunanjih dejavnikov ter vprašanju zla, ki ga sam povzroča in doživlja v medčloveških odnosih, občuti bivanjsko tesnobo in hrepeni po pomoči zunaj svojih moči. Čuti, da ko je negotov zaradi zunanjih (naravnih) in notranjih (moralnih) dejavnikov, prejema tolažbo od »zgoraj«.

Skrivnost obstoja stvarstva: V človeku se zaradi čudenja nad naravo in snovnim svetom rojeva slutnja o višji modrosti, ki hoče in ureja obstoj vidnega sveta. Čuti, da obdajajoče okolje ni poslednja resničnost, ampak kaže na nekaj, kar je onkraj omejenosti in nevarnosti naravnih zakonov ter je človeku podarjeno z namenom.

Dejstvo končnosti: Človek izkuša resničnost končnosti vsega, kar biva. Iz tega sledi strah pred ničem, ki lahko vodi v razvoj verskega čuta, da je onkraj uničujočega »nič« pristna resničnost, ki je poslednji smisel bivanja.

2.2. FILOZOFSKI RAZLOGI

Na podlagi intuitivnih verskih občutij, ki izhajajo iz bivanjskih doživetij, se človek kot racionalno bitje začne spraševati o temeljnih resničnostih in skuša nanje odgovoriti. Filozofski premislek je izraz človekove utemeljitve verskega izkustva, ki ne želi ostati na področju abstraktnega ali celo iracionalnega. Obstajajo temeljna vprašanja, ki si jih zastavljamo v srečanju z versko izkušnjo. (Rode 1979, 182–185)

Človek se v temeljnem zavedanju lastnega bivanja in obstoja sveta ter iskanju smisla sprašuje, kako je nastalo stvarstvo, kaj je bilo na začetku, zakaj obstajata stvarstvo in človek. Gre za vprašanja o počelih bivajočega, ki izražajo človekovo čudenje nad stvarstvom in slutnjo o zunanjem oziroma presežnem temelju, od katerega vse prihaja in kamor je stvarstvo končno usmerjeno.

Naslednje filozofsko vprašanje, ki človeka vodi do verske izkušnje, je izvor moralne zahteve v njem. Zakaj je človek zavezan moralnemu zakonu, delati, kar je dobro in prav, če mu to uspe ali ne. Čut za moralno delovanje izhaja iz počela dobrega, v katerem se razodeva božansko.

Posebno pomembno vprašanje izhaja iz iskanja življenjskega smisla. Človek hrepeni po sreči, razvoju, osebni dopolnitvi. V globini njegovega bitja ga ne more potešiti nič minljivega, ampak le tisto, kar dojemamo kot presežno.

Temeljno vprašanje izhaja iz zavesti o samem sebi kot edinstvenem bitju. Zakaj obstajam jaz? Človek se zaveda, da obstaja le v srečanju z drugim. Jaz se rodi v srečanju s ti. Obstoj in identiteta posameznika sta odvisni od drugih, ki ga utemeljujejo kot enkratno in konkretno bitje. Človek, kot rečeno, stremi k osebni dopolnitvi v presežnem, ki ga zaznava v odnosu do ti, in hrepeni, da ga ti vodi onkraj poznanega, minljivega in banalnega.

2.3. IZKUŠNJA VERE V ODNOSU DO BLIŽNJEGA

Do utemeljene verske izkušnje je možno priti le z razumsko refleksijo temeljnega bivanjskega izkustva. Sholastični nauk je v zgodovini teologije sprejemal metodološko predpostavko, da je do utemeljene verske izkušnje možno priti le z miselno refleksijo temeljnega bivanjskega izkustva. Tudi danes verska izkušnja in njena razumska razlaga sodita k temeljni zahtevi utemeljevanja vere, vendar se zdi, da sodobnega človeka v iskanju presežnega bolj kot podajanje filozofskih odgovorov na bivanjska vprašanja nagovarja podoba vere

kot osebnega odnosa z Bogom. Nekoč so bili medčloveški odnosi samoumevni, v obdobju krize odnosa pa raste zanimanje za odnos, v katerem spoznavam sebe in drugega. Zdi se, da je po dobi osupljivih tehničnih izumov nastopilo obdobje humanistike (Osredkar 2018, 19), saj človek čuti, da mu naravoslovna znanost ne omogoča več duhovnega napredka. O verski izkušnji je zato smiselno spregovoriti v okviru medosebnih odnosov, ki po svoji strukturi jaz – ti odsevajo tudi možnost odnosa med človekom in Bogom, med končnostjo in presežnostjo.

Sodobna teologija pri predstavitvi vere bolj upošteva njeno komunikacijsko razsežnost. Razmerje med Bogom in človekom je po svoji strukturi jaz – Ti podobno razmerju med ljudmi (Rode 1979, 110; 197). Biti veren v času digitalne osamljenosti pomeni premagovati lastno izoliranost in iti »iz sebe« nasproti drugemu. Usmerjenost k drugemu postane kot temeljna zahteva verskega življenja razumljiva v kontekstu krščanstva, ki postavi ljubezen za najvišjo vrednoto (Rode in Grmič 1971, 16). Krščanska vera, ki se rojeva iz živega srečanja s Kristusom v zgodovini, mora človeka voditi v konkretna dejanja ljubezni do sočloveka. Nihče ne more živeti verskega odnosa ljubezni zunaj povezanosti z Bogom in sočlovekom, saj kristjan v slehernem bližnjem prepozna božje obličje (Osredkar 2016, 131). Pot vere je nasprotna medosebni otopelosti sodobnega časa.

Teologija odnosa, ki jo je oblikoval francoski teolog Guy Lafon (1930–2020), vero opredeljuje v območju medčloveških odnosov. Temeljni sestavini, ki sestavljata vsak odnos, sta dimenziji prisotnosti in odsotnosti. Navzočnost oseb v medčloveškem odnosu pomeni njuno bližino, vera pa se začne tedaj, ko drugega prepoznam tudi v njegovi odsotnosti. Lahko si predstavljamo fizično, čustveno ali drugo vrsto odsotnosti. Vsak človek v odnosu do drugega že živi odnos vere, ko partnerja prepozna tudi v različnih oblikah odsotnosti. V okviru teologije odnosa govorimo o presežnosti odnosa, ko se človek zave, da partner

v odnosu obstaja tudi v svoji odsotnosti, ko ga ne vidim in ne slišim, in da torej obstaja še nekaj več kot materialni svet (Osredkar 2021, 864). V dejstvu skrivnostne odsotnosti, tj. nezmožnosti popolnega spoznanja drugega, se je človek v odnosu do bližnjega srečal s tem, kar je poimenoval Bog (Osredkar 2016, 21). Gre za izrazito personalistično podobo vere, ki raste in je usmerjena k odnosu. Človek lahko veruje, ker je povezan z drugimi, ker je bitje odnosov, v svojem odnosu do drugega pa želi iti onkraj neposredno zaznavnega. Tedaj vstopa na področje presežnega.

3. SKLEP

Verska izkušnja je za človeka vedno pogojena z dejstvom osebnega obstoja, to je z izkustvom življenja in njegovo razumsko predelavo. V sodobnem času človek težje pride do verske izkušnje in jo težje prepozna na osnovi opazovanja stvarstva, saj sta večstoletni znanstveni in tehnični razvoj zmanjšala posameznikovo zmožnost dojetja skrivnosti (Rode 1977, 119, 130–131; Greeley 2004, ix). Človeka bolj zanima svet medosebnih odnosov, s katerim se ukvarjajo filozofija, klinična psihologija, sociologija in teologija. Če kristjani želimo spregovoriti o svoji veri na razumljiv način, ki lahko pritegne zahodnega človeka, ki krščanstva ne dojema več kot novosti in mu to nima kaj povedati, ni dovolj navajati filozofskih ali formalnih razlogov za verske resnice, ki so zunaj njegovega bitja. Sodobnega človeka zanima bolj neposredno versko doživljanje, ki ima opraviti s konkretnim življenjem. Teologija odnosa, ki ne zametuje človeške sposobnosti mišljenja, saj je razumsko spoznanje spremljajoči del verske izkušnje, o verskem dogajanju razmišlja na področju medčloveških odnosov, kjer vera dobi izrazitejšo intuitivno, bivanjsko in osebno podstat. V času krize odnosa, ko ima človek težave »biti z drugim« in čuti, da ga odnos vznemirja ter usodno privlači, naj teologija predstavi vero v njeni relacijski podobi. S tem krščanski veri ničesar ne dodaja ali odvzema, saj je odnos zapisan v njenem

jedru. Človek, ki po svoji naravi išče življenjski smisel, ga danes bolj kot iz opazovanja narave zasleduje na razdalji med seboj in drugim, kjer se osebno in moralno oblikuje, doživlja lepoto, izkuša bolečino in hrepeni po odrešenju. Civilizacijski vzorec človeške mogočnosti in vsesplošnega materializma se je izčrpal (Rode 2009, 43–44). Na vrsti je ponovno Bog. Človek posluša, ker je okus presežnosti privlačnejši od minljivosti stvarstva.

REFERENCE

- Bohak, Janko, in Jože Krašovec. 1979. *Zakaj ni(sem) kristjan*. Celje: Mohorjeva družba.
- Brennan, Edward. 2021. Digital Loneliness. V: *Digital Roots: Historicising Media and Communication Concepts of the Digital Age*, 229–244. Ur. Gabriele Balbi et al. Berlin: De Gruyter Oldenbourg.
- Dikasterij za komunikacijo. 2023. Towards Full Presence. A Pastoral Reflection on Engagement with Social Media. https://www.vatican.va/roman_curia/dpc/documents/20230528_dpc-verso-piena-presenza_en.html (pridobljeno 15. 11. 2023).
- Greeley, Andrew M. 2004. *Religion in Europe at the End of the Second Millenium: a Sociological Profile*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Grmič, Vekoslav, in Jože Rajhman. 1978. *Vprašanja našega časa v luči teologije*. Tinje: Katoliški dom prosvete.
- Juhant, Janez. 2013. Moderna, suicid in genocid. *Bogoslovni vestnik* 73: 335–348.
- Ocvirk, Drago. 2008. Služenje kot vzajemnost Boga in človeka v odrešenjskem dogajanju. *Bogoslovni vestnik* 68: 61–73.
- Osredkar, Mari Jože. 2016. *Teologija odnosa: in Beseda je človek postala*. Znanstvena knjižnica 51. Ljubljana: Teološka fakulteta; Brat Frančišek.
- Osredkar, Mari Jože. 2018. *Osnovno bogoslovje; Religiozija; Verovnjaški sistemi v luči religiozije analize* [skripta]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Teološka fakulteta.
- Osredkar, Mari Jože. 2019. Religija kot izziv za transhumanizem. *Bogoslovni vestnik* 79: 657–668.
- Osredkar, Mari Jože. 2021. Upanje kot teološka krepost v luči relacijske teorije Guya Lafona. *Bogoslovni vestnik* 81: 857–866.
- Petkovšek, Robert, in Bojan Žalec. 2022. Resonanca in odtujenost: kriza odnosov v sodobnem svetu. *Bogoslovni vestnik* 82: 519–520.
- Rode, Franc. 1977. *Uvod v moderni ateizem*. Tinje: Dom prosvete.
- Rode, Franc. 1979. *Osnovno bogoslovje* [skripta]. Ljubljana: Cirilsko društvo slovenskih bogoslovcev.
- Rode, Franc. 2009. *Vera in kultura v Evropi*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Rode, Franc, in Vekoslav Grmič. 1971. *Smrt Boga, agonija človeka*. Ljubljana: Naše tromostovje.
- Vicini, Andrea in Agnes M. Brazal. 2015. Longing for Transcendence: Cyborgs and Trans- and Posthumans. *Theological Studies* 76, št. 1: 148–165.
- Virilio, Paul. 1996. *Hitrost osvoboditve*. Knjižna zbirka Koda. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.